

Nr 107

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om
höjning av folkpensioner m. m.; given Stockholms slott
den 2 mars 1956.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att

dels antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om höjning av folkpensioner m. m., och
- 2) lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering,

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

John Ericsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att från och med juli 1956 folkpension i form av allmän ålderspension, tilläggs pension, änkepension eller hustrutillägg skall för år räknat höjas med belopp motsvarande fyra indextillägg eller med 160 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggs pension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, ävensom för änkepensionsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg, samt med 200 kronor för annan pensionsberättigad.

I enlighet härmed skulle alltså — bortsett från kommunalt bostadstillägg — vid nuvarande indexläge folkpensionen för en ensamstående ålderspensionär eller en ensamstående invalidpensionär med full invalidpension komma att uppgå till 2 050 kronor om året och folkpensionen för två gifta ålders- eller invalidpensionärer till sammanlagt 3 280 kronor om året. Änkepensionens och hustrutilläggets maximibelopp skulle komma att stiga till 1 640 kronor om året.

Änke- och änklingsbidragen föreslås höjda på samma sätt som änkepensionerna.

Förhöjningen föreslås utgå efter samma regler som de nuvarande indextilläggen, fränsett att någon anknytning till pensionspristalet inte sker.

I fråga om finansieringen av de förhöjda förmånerna föreslås, att stat och kommun skall bidra till förhöjningen i samma proportion som i fråga om indextilläggen.

Ökningen av statens kostnader på grund av pensionsförhöjningen föreslås skola motvägas genom en höjning av folkpensionsavgiftens uttagsprocent från 1,8 till 2,5. Denna avgiftshöjning föreslås träda i kraft den 1 januari 1957; dock anses nuvarande bestämmelser böra gälla i fråga om pensionsavgifter, som påföras för år 1957 och tidigare år.

Vidare förordas i propositionen en viss fondbildning i syfte att lägga en finansiell grund för en blivande pensionsreform. En första insats till en sådan fondbildning föreslås skola göras genom att det belopp, som under budgetåret 1956/57 beräknas inflyta genom den av 1955 års riksdag beslutade höjningen av skattesatsen för aktiebolag, ekonomiska föreningar m. fl., eller 275 milj. kr., avsättes till en för ändamålet särskilt inrättad fond i stället för att på i statsverkspropositionen föreslaget sätt tillföras budgetutjämningsfonden och innestå på särskilt konto i riksbanken. Fonderingen föreslås redovisad över ett särskilt anslag på femte huvudtiteln, benämnt Fondering för framtida pensionsändamål.

För budgetåret 1956/57 begäres till Bidrag till folkpensioner m. m. ett förslagsanslag av 1 600 milj. kr. och till Särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m. ett förslagsanslag av 16,4 milj. kr.

Slutligen föreslås vissa mera formella ändringar i folkpensioneringslagen i anledning av att lagen om socialhjälp från och med den 1 januari 1957 ersätter den nuvarande fattigvårdslagen.

Förslag
till
Lag
om höjning av folkpensioner m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Folkpension i form av allmän ålderspension, tilläggs pension, änkepension eller hustrutillägg skall höjas för år räknat med

160 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggs pension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, ävensom för änkepensionsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg, samt 200 kronor för annan pensionsberättigad.

Bidrag enligt lagen den 26 juli 1947 om bidrag till änkor och änklingar med barn skall höjas med 160 kronor för år.

2 §.

Vad i lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering, lagen den 30 juni 1947 om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen och lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn stadgas rörande index-tillägg skall i tillämpliga delar gälla med avseende å höjning enligt före-varande lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1956.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering

Härigenom förordnas, att 18 § 2 mom., 19 § 2 mom. och 26 § lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

18 §.

2 mom. För tid, under vilken pensionsberättigad är intagen *å fattigvårdssamhälle tillhörig anstalt* eller mot avgift, som av *fattigvårdssamhälle* erlägges, åtnjuter vård eller försörjning å annan anstalt, äger *fattigvårdssamhället* uppbära honom tillkommande folkpension samt därav tillgodogöra sig i förra fallet kostnaderna för vården eller försörjningen och i senare fallet utgiven dagavgift och annan vårdkostnad; dock skall *fattigvårdssamhället* vara *skyldigt* att av pensionsbeloppet månatligen tillhandahålla den pensionsberättigade 30 kronor eller, där den pensionsberättigade på grund av sitt tillstånd ej kan begagna sig av kontanta medel, använda motsvarande belopp för ökande av hans trivsel eller eljest till hans personliga nytta. *Lag samma vare, då fattigvårdssamhälle haft kostnader för vård av pensionsberättigad under sådana omständigheter, att samhället är berättigat till ersättning jämlikt 40 § 3 mom. i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården.*

(Föreslagen lydelse)

18 §.

2 mom. För tid, under vilken pensionsberättigad är intagen *i hem, som avses i 18 § lagen om socialhjälp*, eller mot avgift, som av *kommunen* erlägges, åtnjuter vård eller försörjning å annan anstalt, äger *kommunen* uppbära honom tillkommande folkpension samt därav tillgodogöra sig i förra fallet kostnaderna för vården eller försörjningen och i senare fallet utgiven dagavgift och annan vårdkostnad; dock skall *kommunen* vara *skyldig* att av pensionsbeloppet månatligen tillhandahålla den pensionsberättigade 30 kronor eller, där den pensionsberättigade på grund av sitt tillstånd ej kan begagna sig av kontanta medel, använda motsvarande belopp för ökande av hans trivsel eller eljest till hans personliga nytta.

Har pensionsberättigad, som i vederbörlig ordning förklarats berättigad till vård å statlig anstalt för sinnessjuka, psykiskt efterblivna eller fallandesjuka, på grund av utrymmesbrist icke kunnat mottagas eller behållas å dylik anstalt, skall vad i

¹ Senaste lydelse av 18 § 2 mom. se SFS 1955:394 och av 19 § 2 mom. se SFS 1953:291.

(Gällande lydelse)

Vad här ovan sagts om fattigvårdssamhälles rätt att uppbära pension skall äga motsvarande tillämpning å kommun, såvitt angår pensionsberättigad, som jämlikt barnavårdslagen den 6 juni 1924 omhändertagits av barnavårdsnämnd.

19 §.

2 mom. Pensionsavgift skall utgå med 1,8 procent av den avgiftspliktiges till statlig inkomstskatt för året taxerade inkomst med de begränsningar som nedan sägs.

Makar, som båda äro avgiftspliktiga och taxeras enligt för gift skattskyldig gällande bestämmelser, skola erlägga avgift med sammanlagt högst 360 kronor. Därvid skall iakttagas, att om vardera makens taxerade inkomst överstiger 10 000 kronor, envar påföres pensionsavgift med 180 kronor. Om endast den ene makens taxerade inkomst överstiger 10 000 kronor, minskas i förekommande fall dennes avgift så att sammanlagda beloppet av makarnas pensionsavgifter ej överstiger 360 kronor.

Avgiftspliktig, som taxeras enligt för gift skattskyldig gällande bestämmelser och vilkens make är fritagen från skyldighet att erlägga pensionsavgift allenast därför att för denne icke beräknats taxerad inkomst, skall erlägga avgift med högst 360 kronor.

Annan avgiftspliktig än som avses i andra och tredje styckena här ovan skall erlägga avgift med högst 180 kronor.

Enligt ovan — — — — — hela krontal.

(Föreslagen lydelse)

första stycket stadgats äga motsvarande tillämpning för tid, under vilken kommun haft kostnader för sådan enskild vård av den pensionsberättigade, som vid prövning i den ordning Konungen bestämt befinnes tillfredsställande.

19 §.

2 mom. Pensionsavgift skall utgå med 2,5 procent av den avgiftspliktiges till statlig inkomstskatt för året taxerade inkomst med de begränsningar som nedan sägs.

Makar, som båda äro avgiftspliktiga och taxeras enligt för gift skattskyldig gällande bestämmelser, skola erlägga avgift med sammanlagt högst 500 kronor. Därvid skall iakttagas, att om vardera makens taxerade inkomst överstiger 10 000 kronor, envar påföres pensionsavgift med 250 kronor. Om endast den ene makens taxerade inkomst överstiger 10 000 kronor, minskas i förekommande fall dennes avgift så att sammanlagda beloppet av makarnas pensionsavgifter ej överstiger 500 kronor.

Avgiftspliktig, som taxeras enligt för gift skattskyldig gällande bestämmelser och vilkens make är fritagen från skyldighet att erlägga pensionsavgift allenast därför att för denne icke beräknats taxerad inkomst, skall erlägga avgift med högst 500 kronor.

Annan avgiftspliktig än som avses i andra och tredje styckena här ovan skall erlägga avgift med högst 250 kronor.

(Gällande lydelse)

26 §.

Ordförande eller ordförandes
suppleant samt ledamot eller ledamots
suppleant i pensionsnämnd må
endast den man eller kvinna vara,
som är i kommunen boende samt
icke är omyndig eller i konkurstill-
stånd *eller av allmänna fattigvår-
den omhändertagen för varaktig för-
sörjning.*

Ej må — — — — — valkorporation godkännas.

(Föreslagen lydelse)

26 §.

Ordförande eller ordförandes
suppleant samt ledamot eller ledamots
suppleant i pensionsnämnd må
endast den man eller kvinna vara,
som är i kommunen boende samt
icke är omyndig eller i konkurstill-
stånd.

*Denna lag träder i kraft den 1
januari 1957; dock skola äldre be-
stämmelser gälla i fråga om pen-
sionsavgifter, som påföras för 1957
eller tidigare år.*

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 mars
1956.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Ericsson, fråga om *höjning av folkpensioner m. m.* samt anför.

I årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 113) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till folkpensioner m. m. för budgetåret 1956/57 beräkna ett förslagsanslag av 1 600 milj. kronor. Vid ärendets behandling omnämnde jag, att jag hade för avsikt att förorda en viss förhöjning av folkpensionerna med anledning av den allmänna standardhöjning som inträtt sedan pensionsbeloppen senast fastställdes. Vidare meddelade jag, att inom socialdepartementet övervägdes möjligheten att inom en nära framtid vidta åtgärder för att förbereda finansierandet av de kostnader, som direkt och indirekt kunde föräledas av en blivande pensionsreform, samt att det var min avsikt att — om dessa överväganden ledde till ett positivt resultat — föreslå att proposition härom skulle föreläggas årets riksdag.

Då en förhöjning av folkpensionerna borde avse även de änke- och änkelingsbidrag, för vilka på staten fallande kostnader bestrides från förslagsanslaget till Särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m., har även sistnämnda anslag i statsverkspropositionen (femte huvudtiteln, punkt 116) upptagits med endast preliminärt beräknat belopp, vilket satts till 16 milj. kronor.

Jag anhåller nu att få upptaga dessa frågor till närmare behandling. I samband härmed torde även få behandlas frågan om vissa genom tillkomsten av lagen om socialhjälp behövliga mindre ändringar i lagen om folkpensionering.

Översikt av gällande bestämmelser

Folkpensioneringen

Lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering (nr 431; ändr. 221/1947, 527/1947, 732/1948, 264/1950, 157/1951, 332/1951, 396/1952, 291/1953, 134/1954, 394/1955 och 400/1955) trädde i kraft den 1 januari 1948.

Folkpensioneringslagen skiljer mellan å ena sidan ålderspension, som utgår efter det den pensionsberättigade fyllt 67 år, samt å andra sidan invalidpension, sjukbidrag och änkepension, vilka förmåner utgår för tid dessförinnan.

Ålderspensionen utgöres i första hand av allmän ålderspension. Denna förmån är till storleken oberoende av vederbörandes inkomst och förmögenhet. Den utgjorde enligt folkpensioneringslagens ursprungliga lydelse för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjöt folkpension eller till vars hustru utgick hustrutillägg, 800 kr. och för annan pensionsberättigad 1 000 kr., allt för år räknat. Genom *lagen den 20 mars 1953 (nr 104) om höjning av folkpensioner m. m.* höjdes de nämnda beloppen till 1 120 resp. 1 400 kr. Sedan folkpensioneringslagen från och med den 1 januari 1956 ändrats genom *lagen den 3 juni 1955 (nr 394)* utgör den allmänna ålderspensionen 1 360 kr. för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter ålderspension eller invalidpension (sjukbidrag) vari ingår tilläggspension eller till vars hustru utgår hustrutillägg, 1 500 kr. för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter invalidpension (sjukbidrag) som utgöres av enbart grundpension, samt 1 700 kr. för annan pensionsberättigad. Makar, som båda fyllt 67 år, erhåller sålunda sammanlagt allmän ålderspension med 2 720 kr. per år, medan en ogift över 67 år uppbär 1 700 kr. om året. Den allmänna ålderspensionen förhöjes emellertid med vissa tillägg, till vilka jag återkommer i det följande.

Invalidpension eller sjukbidrag utgår till den, vars arbetsförmåga är på visst sätt nedsatt, samt utgöres av dels grundpension om 200 kr. per år och dels tilläggspension. Grundpensionen utgår utan hänsyn till vederbörandes inkomst och förmögenhet medan tilläggspensionen är inkomstprövad. Tilläggspensionen var ursprungligen högst 600 kr. per år för gift och högst 800 kr. om året för ogift pensionsberättigad. Den höjdes med en tredjedel för gift person, vars make inte var pensionsberättigad och inte erhöill hustrutillägg. Genom 1953 års lag förhöjdes tilläggspensionen på samma sätt som den allmänna ålderspensionen genom standardförhöjning om 320 resp. 400 kr. Från och med den 1 januari 1956 är tilläggspensionen högst 1 160 kr. om året för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggspension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, 1 300 kr. för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter enbart grundpension, samt 1 500 kr. för annan pensionsberättigad. Invalidpension och sjukbidrag förhöjes liksom den allmänna ålderspensionen med vissa tillägg.

Änkepension utgår till änka, som fyllt 55 år, under förutsättning att hon uppnått denna ålder senast under det kalenderår, varunder mannen avlidit, och hon varit gift med honom minst fem år. Till änka som fyllt 55 år kan dock, om särskilda skäl föranleder därtill, änkepension utgå, även om hon uppnått nämnda ålder efter det kalenderår, varunder mannen avlidit, eller varit gift med honom kortare tid än fem år. Änkepensionen, som i sin

helhet inkomstprövas, uppgår från och med den 1 januari 1956 till högst 1 360 kr. om året och kan förhöjas med vissa tillägg. Änkepension tillkommer inte änka, som åtnjuter folkpension i annan form. Ingår änka nytt äktenskap, upphör hennes rätt till änkepension.

H u s t r u t i l l ä g g utgår till pensionsberättigad mans hustru, om hon fyllt 60 år och makarna varit gifta minst fem år. När särskilda skäl föranleder därtill, kan hustrutillägg utgå, oaktat hustrun inte fyllt 60 år eller makarna varit gifta kortare tid än fem år. Hustrutillägget är i sin helhet inkomstprövat och uppgår från och med den 1 januari 1956 till högst 1 360 kr., vartill kan komma vissa tillägg. Hustrutillägg utgår inte till hustru, som själv åtnjuter folkpension, och utgår endast om det överstiger belopp, varmed mannens folkpension skall minska, då hustrutillägg beviljas.

Vid folkpensioneringslagens tillämpning kan, när särskilda skäl föranleder därtill, gift pensionsberättigad anses såsom ogift ävensom ogift pensionsberättigad, som sedan avsevärd tid sammanlever med annan under äktenskapsliknande förhållanden, anses såsom gift med denne.

De i det föregående angivna folkpensionsförmånerna höjes i förekommande fall med indextillägg, kommunalt bostadstillägg, blindtillägg och vårdtillägg.

I fråga om i n d e x t i l l ä g g gällde före innevarande års ingång, att socialstyrelsen hade att verkställa beräkning av förhållandet mellan de allmänna levnadskostnaderna under varje kvartals sista månad och levnadskostnaderna i juni 1946. På grundval härav fastställde Kungl. Maj:t senast den 22 i nästföljande kvartals första månad det procenttal (pensionspristalet), som utmärkte angivna förhållande. Sålunda fastställt pensionspristal gällde från och med månaden närmast efter den, varunder det fastställdes, till och med den månad, då nytt pensionspristal fastställdes. För varje hel mångfald av fem, varmed pensionspristalet översteg 100, utgjorde indextillägget för år räknat 30 kr. för änkepensionsberättigad och för hustru, som uppbar hustrutillägg, 40 kr. för gift pensionsberättigad, vars make åtnjöt ålderspension eller tilläggs pension eller vars hustru uppbar hustrutillägg, samt 50 kr. för annan pensionsberättigad.

I samband med att folkpensionernas i lagen angivna belopp ändrades genom lagen den 3 juni 1955 (nr 394) ändrades även bestämmelserna om indextilläggen. Sålunda gäller från och med 1956 års ingång, att socialstyrelsen skall verkställa beräkning av förhållandet mellan det allmänna prisläget under varje månad och prisläget i december 1951. På grundval härav fastställer Kungl. Maj:t senast den 5 i andra månaden efter den, som beräkningen avser, det procenttal (pensionspristalet), som utmärker angivna förhållande. Sålunda fastställt pensionspristal skall gälla under tredje månaden efter den, som beräkningen avser. De pensionsförmåner, som förhöjes med indextillägg, är allmän ålderspension, tilläggs pension, änkepension och hustrutillägg. För varje hel mångfald av tre, varmed pensionspristalet

överstiger 100, utgör indextillägget för år räknat 40 kr. för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggs pension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, ävensom för änkepensionsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg, samt 50 kr. för annan pensionsberättigad. Om pensionspristalet, efter att ha stigit med hel mångfald av tre, åter nedgår, skall indextillägget utgå efter oförändrade grunder, så länge pensionspristalet överstiger närmast lägre hela mångfald av tre.

Pensionspristalet enligt den nya serien har fastställts till 110 för januari 1956 och till 111 för februari—april 1956. Under de fyra första månaderna 1956 har sålunda utgått eller kommer att utgå tre indextillägg, vilket innebär att den allmänna ålderspensionen för år räknat för var och en av två pensionsberättigade makar nu utgör 1 480 kr. och för ogift pensionsberättigad 1 850 kr.

Varje kommun äger besluta, att kommunalt bostadstillägg skall utgå i kommunen. Därvid äger kommunen bestämma såväl tilläggets storlek som grunderna i övrigt för beräkningen av tillägget. I sistnämnda avseende gäller dock vissa begränsningar. Inkomstprövning av tillägget skall sålunda ske enligt folkpensioneringslagens regler, och för rätt till tillägget får ej krävas viss tids bosättning i kommunen eller uppställas därmed jämförligt villkor. Ej heller får, om Kungl. Maj:t så föreskriver, för pensionsberättigad, som är bosatt i ålderdomshem eller därmed jämställt hem, utgå högre kommunalt bostadstillägg än som följer av sådan föreskrift.

De kommunala bostadstilläggen avlöste den 1 januari 1954 de förutvarande statliga bostadstilläggen och de av kommunerna beslutade särskilda bostadstilläggen. I samband härmed föreskrevs, att den som vid utgången av år 1953 åtnjöt statligt bostadstillägg skulle för tiden därefter åtnjuta kommunalt bostadstillägg med minst det belopp, varmed statligt bostadstillägg skulle ha utgått, om bestämmelserna därom alltjämt varit gällande.

Utöver invalidpension, sjukbidrag eller ålderspension utgår i vissa fall blindtillägg till den som är blind och vårdtillägg till den som eljest är ur stånd att reda sig själv och på grund härav är i behov av ständigt tillsyn och vård. Dessa tillägg utgör 1 000 kr. om året och är till storleken oberoende av vederbörandes inkomst och förmögenhet.

I det föregående har angivits, att vissa folkpensionsförmåner är beroende av inkomstprövning. Tilläggs pension, änkepension, hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg minskas nämligen med en tredjedel av den del av ogift pensionsberättigads årsinkomst, som ligger mellan 1 000 och 1 400 kr. och med två tredjedelar av inkomst därutöver. För gift pensionsberättigad är motsvarande gränobelopp 750 resp. 1 050 kr. Rörande beräkningen av vederbörandes årsinkomst må här endast nämnas, att folkpension eller sjukhjälp från allmän sjukkasse ej räknas såsom inkomst, att förmögenhet överstigande 10 000 kr. (för gift pensionsberättigad 7 500 kr.) medför viss höjning av årsinkomsten samt att gift pensionssökandes årsinkomst och

förmögenhet anses utgöra hälften av makarnas sammanlagda inkomst resp. förmögenhet.

För tid, under vilken pensionsberättigad är intagen å fattigvårdssamhälle tillhörig anstalt eller mot avgift, som av fattigvårdssamhälle erlägges, åtnjuter vård eller försörjning å annan anstalt, äger fattigvårdssamhället uppbära honom tillkommande folkpension samt därav tillgodogöra sig i förra fallet kostnaderna för vården eller försörjningen och i senare fallet utgiven dagavgift eller annan vårdkostnad. Fattigvårdssamhället är dock skyldigt att av pensionsbeloppet månatligen tillhandahålla den pensionsberättigade 30 kr. eller, om denne på grund av sitt tillstånd inte kan begagna sig av kontanta medel, använda motsvarande belopp till ökande av hans trivsel eller eljest till hans personliga nytta. Detsamma gäller, då fattigvårdssamhälle haft kostnader för vård av pensionsberättigad under sådana omständigheter att samhället är berättigat till ersättning jämlikt 40 § 3 mom. i fattigvårdslagen. Vad nu sagts om fattigvårdssamhälles rätt att uppbära pension äger motsvarande tillämpning å kommun, såvitt angår pensionsberättigad, som jämlikt barnavårdslagen omhändertagits av barnavårdsnämnd (18 § 2 mom.).

I detta sammanhang må nämnas, att den som är omhändertagen av den allmänna fattigvården för varaktig försörjning inte får vara ordförande, ledamot eller suppleant i pensionsnämnd.

Folkpensionsförmånerna kompletteras med vissa andra förmåner, bland dem de s. k. änke- och änklingsbidragen, varom bestämmelser finnes i *lagen den 26 juli 1947 om bidrag till änkor och änklingar med barn* (nr 531; ändr. 265/1950, 158/1951, 398/1952 och 395/1955). Enligt denna äger änka eller änklings, som under sin vårdnad har barn i äktenskapet med den avlidne maken eller annat barn, vilket vid makens död stadigvarande vistades i makarnas hem, erhålla bidrag av allmänna medel för egen del. Bidrag utgår dock endast under förutsättning att barnet inte fyllt 12 år och att vårdnadshavaren stadigvarande bor tillsammans med barnet. Bidraget utgår med belopp motsvarande änkepension enligt lagen om folkpensionering. Vidare ökas bidraget genom indextillägg med samma belopp som när änkepension utgår. Kommun kan besluta att till bidragsberättigad skall utgå kommunalt bostadstillägg. Beträffande bidraget gäller i övrigt i tillämpliga delar vad i folkpensioneringslagen stadgas om änkepension, indextillägg och kommunalt bostadstillägg.

Kostnaderna för folkpensionerna samt änke- och änklingsbidragen bestrides av staten med bidrag av kommunerna såvitt angår de inkomstprövade förmånerna och vårdtilläggen. Kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna regleras genom *lagen den 30 juni 1947 om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensionering*.

ringen (nr 398; ändr. 266/1950, 159/1951, 397/1952 och 135/1954). Enligt denna lag skall kommun för varje kalenderår bidra till kostnaderna för sådana inkomstprövade förmåner utom kommunala bostadstillägg, som under året utbetalats till inom kommunen mantalsskrivna pensionsberättigade, ävensom för vårdtilläggen med en andel som motsvarar $\frac{3}{20}$ procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, dock högst med $\frac{3}{5}$ av kostnaden. Beträffande kostnaderna för kommunala bostadstillägg gäller motsvarande, dock att procentsatsen här i stället är $\frac{1}{5}$ procent och att även en minimigräns satts för kommunens delaktighet i kostnaden, nämligen en fjärdedel. Allmän ålderspension jämte indextillägg därå ävensom grundpension samt blindtillägg bekostas helt av staten.

Såsom bidrag till statens kostnader för folkpensioneringen skall enligt folkpensioneringslagen (19 §) envar erlägga pensionsavgift för år, då för honom beräknats till statlig inkomstskatt taxerad inkomst, under förutsättning att han vid utgången av detta år fyllt minst 18 och högst 66 år, att han varit mantalsskriven i Sverige för året näst före taxeringsåret samt att han vid tidpunkten för tryckningen av stomme till inkomstlängd för taxeringsåret var svensk medborgare. Pensionsavgift skall dock inte erläggas av den, som under december månad året näst före taxeringsåret ägt uppbära folkpension, eller för den, som avlidit före ingången av året näst före taxeringsåret. Inte heller skall pensionsavgift erläggas av den, för vilken den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten inte uppgår till 1 200 kr., eller, om han är gift och skall taxeras enligt för sådan skattskyldig gällande bestämmelser samt andra maken inte på grund av vad nyss sagts är fritagen från skyldighet att erlägga pensionsavgift, makarnas till statlig inkomstskatt beräknade taxerade inkomster sammanlagt inte uppgår till minst 1 200 kr. Även vissa utlänningar är skyldiga erlägga pensionsavgift, bl. a. härstädes mantalsskrivna personer som är medborgare i de andra nordiska länderna (kungörelser den 18 november 1949, nr 582, och den 22 september 1955, nr 563).

Pensionsavgift utgår med 1,8 procent av den avgiftspliktiges till statlig inkomstskatt för året taxerade inkomst. Emellertid gäller att makar, som båda är avgiftspliktiga och taxeras enligt för gift skattskyldig gällande bestämmelser, skall erlägga avgift med sammanlagt högst 360 kr. Därvid skall iakttagas, att om vardera makens taxerade inkomst överstiger 10 000 kr., envar påföres pensionsavgift med 180 kr. Om endast den ena makens taxerade inkomst överstiger 10 000 kr., minskas i förekommande fall dennes avgift så att sammanlagda beloppet av makarnas pensionsavgifter ej överstiger 360 kr. Avgiftspliktig, som taxerats enligt för gift skattskyldig gällande bestämmelser och vilkens make är fritagen från skyldighet att erlägga pensionsavgift allenast därför att för denne inte beräknats taxerad inkomst, erlägger avgift med högst 360 kr. Andra avgiftspliktiga erlägger avgift med högst 180 kr.

I princip beräknas sålunda pensionsavgift å högst 20 000 kronors taxerad inkomst för makar gemensamt och 10 000 kronors taxerad inkomst för ogift och därmed jämställd. De angivna taxerade inkomsterna motsvarar en årsinkomst av omkring 22 900 kr. respektive 11 500 kr. Pensionsavgift avrundas i förekommande fall nedåt till närmast hela krontal. Om avgiftspliktig avlidit kan under vissa förutsättningar beskattningsnämnd medgiva befrielse från erläggande helt eller delvis av pensionsavgiften.

Rörande pensionsavgifternas storlek i förhållande till de utan inkomstprövning utgående folkpensionsförmånerna må nämnas följande. Vid tillkomsten av 1946 års folkpensioneringslag avvägdes avgifternas maximi-belopp så att de skulle ge försäkringsmässig täckning för folkpensionen åt dem, vilkas egna inkomster var så höga att behov i och för sig av folkpension icke kunde antagas komma att föreligga. Avgifternas årsbelopp bestämdes till 1 % av vederbörandes taxerade inkomst eller, om han var taxerad enligt de för gift gällande bestämmelserna, till $\frac{1}{2}$ % av makarnas sammanlagda inkomst. Avgiften maximerades därvid till 100 kr. för varje avgiftspliktig. För den allmänna ålderspensionen, som utgår utan inkomstprövning och vars belopp då utgjorde 1 000 kr. om året för ogift resp. 800 kr. om året för envar av två pensionsberättigade makar, beräknades visserligen den försäkringstekniskt riktiga avgiften vara cirka 80 kr. per år under hela den avgiftspliktiga perioden, men maximiavgiften fastställdes något högre på grund av att en person endast i undantagsfall kunde antagas befinna sig i ett inkomstläge, som medgav uttagande av maximiavgifter ända från 18 års ålder. Vidare beaktades det förhållandet att folkpensioneringen även täcker invaliditetsrisken.

I samband med att folkpensionerna höjdes i maj 1953 — den allmänna ålderspensionen blev då inklusive redan förut utgående indextillägg 1 750 kr. om året för ogift resp. 1 400 kr. om året för envar av två pensionsberättigade makar — höjdes pensionsavgiften till vad nu gäller. Denna avgiftshöjning motiverades bl. a. med att den enskildes bidrag till sin folkpension därmed kom att bibehållas i ungefär samma förhållande till förmånerna, som ursprungligen avsågs.

I 21 § folkpensioneringslagen stadgas att folkpensionsavgifterna skall ingå till en fond, kallad *f o l k p e n s i o n e r i n g s f o n d e n*. Konung och riksdag skall fastställa plan för fondens användning, innefattande regler för dess tillväxt och slutliga belopp, ävensom grunder för fondmedlens placering och fondens förvaltning i övrigt.

Den nuvarande folkpensioneringsfonden leder sitt ursprung till den enligt 1913 års lag om allmän pensionsförsäkring inrättade pensionsförsäkringsfonden. Denna fond hade att bestrida utgifter för de s. k. avgiftspensionerna, d. v. s. de pensioner som grundade sig på erlagda avgifter. Såväl inflytande avgifter som utbetalningar av avgiftspensioner redovisades vid

sidan av riksstaten. På denna upptogs t. o. m. budgetåret 1935/36 — förutom vissa administrationskostnader — endast statens utgifter för de tilläggspensioner och understöd, som kompletterade avgiftspensionerna. I den mån pensionsförsäkringsfondens avkastning och de inflytande pensionsavgifterna inte åtgick för att täcka utbetalade avgiftspensioner, tillfördes överskottet fondkapitalet. Fonden steg härigenom ganska snabbt.

Genomförandet av 1935 års folkpensioneringslag, som bland annat kännetecknades av brytningen med det dittills tillämpade premiereservsystemet, innebar en väsentlig förändring i fondens ställning och funktion. Den dittillsvarande pensionsförsäkringsfonden uppgick därvid i den nya folkpensioneringsfonden. Även en budgetteknisk omläggning genomfördes. Fondens direkta samband med de utgående pensionerna upphörde. Fondökningen begränsades till 20 miljoner kr. om året och fonden skulle enligt en av statsmakterna antagen plan få växa intill 1 000 miljoner kr. I den mån fondens avkastning och inflytande avgifter översteg 20 miljoner kr. årligen redovisades överskottet på en särskild inkomstitel på riksstaten, benämnd bidrag från folkpensioneringsfonden. På riksstatens utgiftssida uppfördes statens samtliga utgifter för den obligatoriska folkpensioneringen.

Genom beslut av 1939—1941 års riksdagar stoppades fondökningen helt. Som en konsekvens av folkpensioneringsfondens ändrade ställning ombildades den — som dittills haft ställning som diversemedelsfond — från och med budgetåret 1941/42 till kapitalfond. I samband därmed delades inkomstiteln bidrag från folkpensioneringsfonden upp på två titlar, nämligen dels en för redovisning av inflytande pensionsavgifter och dels en, ingående bland inkomster av statens kapitalfonder, för redovisning av folkpensioneringsfondens avkastning. Formellt ingick folkpensionsavgifterna, i enlighet med stadgandet i folkpensioneringslagen, fortfarande till folkpensioneringsfonden för att därifrån föras vidare till inkomstiteln. I samband med de redovisningsmässiga omläggningar, som föranleddes av övergången till källskatteuppbörd, föreskrevs emellertid år 1948 i enlighet med förslag från riksräkenskapsverket att — liksom i realiteten skett alltsedan fondökningen upphörde — till inkomstiteln Folkpensionsavgifter hänförliga medel skulle direkt tillgodoföras denna titel utan att först redovisas över folkpensioneringsfonden.

Folkpensioneringsfondens behållning uppgår alltsedan fonderingen upphörde under budgetåret 1939/40 till 787 miljoner kr. och den årliga avkastningen utgör f. n. cirka 27 miljoner kr.

Av det anförda framgår att folkpensioneringsfondens samband med folkpensioneringen numera närmast är historiskt. Något direkt samband mellan fondens avkastning och utgående folkpensionsförmåner finnes icke.

Frågor om placering av folkpensioneringsfondens medel handlägges av särskilda fullmäktige under det att verkställandet av fullmäktiges beslut, bokföringen av fonden samt övriga för fondens förvaltning erforderliga åt-

gärder ombesörjes av pensionsstyrelsen. Beträffande fondförvaltningen gäller Kungl. Maj:ts *reglemente den 18 december 1936 (nr 638) angående förvaltningen av folkpensioneringsfonden m. m.* samt Kungl. Maj:ts *brev till pensionsstyrelsen den 9 juli 1948 om fortsatt tillämpning av nämnda reglemente.*

Folkpensioneringsfondens medel skall enligt fondreglementet redovisas i

1) obligationer eller andra skuldförbindelser, utfärdade eller garanterade av svenska staten;

2) Sveriges allmänna hypoteksbanks eller Konungariket Sveriges stads-
hypotekskassas obligationer;

3) obligationer eller andra skuldförbindelser, utfärdade eller garanterade av svensk kommun, som till lånets upptagande eller garanterande erhållit Konungens tillstånd;

4) skuldförbindelser, för vilka fonden äger säkerhet genom inteckning i fast egendom inom 50 % av senast fastställt taxeringsvärde eller inom 60 % av sådant värde, som efter särskild värdering fastställs av fullmäktige för folkpensioneringsfonden;

5) skuldförbindelser, utfärdade av svenska jordbrukskreditkassan;

6) sådana andra värdehandlingar, vilka Konungen i särskilda fall efter framställning av fullmäktige prövar erbjuda fullgod säkerhet;

7) fordringar hos bank i enlighet med de närmare bestämmelser, som av Konungen meddelas;

8) lån till företag, som äro ägnade att i folkpensioneringens intresse befordra folkhälsan — såsom anordnande av sjukhus, sanatorier, ålderdomshem, bostäder för mindre bemedlade m. m. — och som enligt fullmäktiges prövning anses erbjuda nöjaktig säkerhet; samt

9) fastigheter, vilka med Konungens medgivande förvärvas för användning till förebyggande eller hävande av arbetsoförmåga hos befolkningen.

Minst $\frac{1}{6}$ av fondmedlen skall redovisas i statspapper, högst $\frac{1}{4}$ får redovisas mot s. k. nöjaktig säkerhet enligt punkt 8) i placeringsbestämmelserna och högst $\frac{1}{30}$ får redovisas i sådana fastigheter som avses i placeringsbestämmelsernas punkt 9).

Fullmäktige för folkpensioneringsfonden är till antalet sju och utgöres av generaldirektören och chefen för pensionsstyrelsen såsom ordförande, dennes ställföreträdare,

fyra av Kungl. Maj:t för tre år i sänder förordnade personer, av vilka tre skall äga erfarenhet på det finansiella området samt den fjärde insikt och erfarenhet i sociala frågor i förening med praktisk kännedom om de mindre bemedlade klassernas behov och levnadsförhållanden, samt

ordinarie chefen för den byrå inom pensionsstyrelsen, som har att handlägga ärenden angående fonden, eller, därest denna byråchef är generaldirektörens ställföreträdare, den byråchef i pensionsstyrelsen, som av Kungl. Maj:t förordnas.

Kungl. Maj:t förordnar tre suppleanter för de fullmäktige, som inte tillhör pensionsstyrelsen, och pensionsstyrelsen utser en suppleant för de fullmäktige, som tillhör styrelsen.

Fullmäktige utser årligen inom sig vice ordförande.

Fullmäktige är beslutföra, när minst fem är närvarande. Emellertid finnes vissa bestämmelser om det minsta antal fullmäktige, som måste vara ense om placeringsbeslut.

Föredragande i fullmäktige är tjänsteförrättande chefen för pensionsstyrelsens fond- och kameralbyrå eller annan tjänsteman hos pensionsstyrelsen, som av styrelsen förordnas därtill.

Tillsammans med folkpensioneringsfonden förvaltas vissa fonder för pensionsstyrelsens frivilliga försäkring. Dessa uppgick vid senaste budgetårsskiftet till omkring 230 miljoner kr.

Pensionsavgift påföres i den kommun, där för den avgiftspliktige beräknats till statlig inkomstskatt taxerad inkomst. Om debitering och uppbörd av pensionsavgifter är i övrigt stadgat i *uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272)*.

Ur uppbördssynpunkt behandlas folkpensionsavgiften som skatt. Den ingår både i preliminär och i slutlig skatt. I preliminär skatt — såväl preliminär A-skatt, vilken utgår enligt skattetabell, som debiterad preliminär B-skatt — ingår pensionsavgiften sålunda i princip med rätt belopp i förhållande till den antagna årsinkomsten och den beräknade till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten.

Vid beräkning av den preliminära skatten tages därjämte viss hänsyn till den pensionsavgift, för vilken den skattskyldige äger åtnjuta avdrag vid taxering året efter inkomståret. Skattetabellerna för inkomståret är sålunda grundade på bl. a. den förutsättningen, att den skattskyldige erhåller avdrag för den pensionsavgift han blivit debiterad under inkomståret. Eftersom denna pensionsavgift beräknats med ledning av den skattskyldiges inkomster under året dessförinnan, kan avdraget för denna avgift vid uppgörandet av skattetabellerna endast schablonmässigt uppskattas. Enligt år 1955 vidtagen ändring i uppbördsförordningen (SFS 1955: 125) grundas skattetabellerna på bl. a. den förutsättningen, att den skattskyldige vid taxering för inkomst icke medges andra avdrag än dels ortsavdrag dels därutöver ett belopp av 450 kr. för gift man, vars hustru inte har inkomst över 2 000 kr., och 300 kr. för annan skattskyldig. I dessa schablonavdrag ingår emellertid folkpensionsavgiften endast med ungefär 50 kr. I övrigt avser beloppet att täcka det minimiavdrag för försäkringspremier och det schablonavdrag med 100 kr. vid taxering för inkomst av tjänst, vilka införts på grund av 1955 års riksdags beslut (SFS 1955: 122—123).

Vid bestämmandet av den pensionsavgift, som skall ingå i preliminär B-skatt, och den pensionsavgift, för vilken den skattskyldige därvid skall

erhålla avdrag, kan förfaras på två olika sätt. Antingen beräknas B-skatten på grundval av den årliga taxeringen, varvid den preliminära skatten debiteras med samma skattebelopp, som enligt den senaste taxeringen påförts den skattskyldige som slutlig skatt. Eller också sker debiteringen med ledning av en särskild preliminär taxering, verkställd på grundval av en av den skattskyldige avlämnad preliminär självdeklaration.

Folkpensionsavgifterna redovisas från och med budgetåret 1954/55 icke på särskild inkomsttitel på riksstaten utan ingår som en del av inkomsterna på titeln skatt å inkomst och förmögenhet m. m. Tidigare förekom en särskild inkomsttitel för redovisning av folkpensionsavgifterna. Före källskattesystemets införande 1947 ställde sig detta naturligt, då några svårigheter inte förelåg att vid uppbörderna särskilja pensionsavgifterna från andra skatter och avgifter. Inkomsttiteln bibehölls även vid övergången till nu gällande uppbördensordning. Enligt denna sker emellertid icke någon uppdelning av inflytande belopp på olika skatter och avgifter vare sig ifråga om preliminärskatt eller beträffande slutlig skatt eller tillkommande skatt. Inkomsttiteln folkpensionsavgifter fick därför enligt särskilda regler i samband med bokslutet tillföras belopp genom omföring från inkomstskatttiteln. I princip baserade sig omföringarna på uppgifter om beloppen av de pensionsavgifter, som påförts i samband med debitering av slutlig och tillkommande skatt. Metoden kunde i vissa lägen ge en missvisande bild av det belopp pensionsavgifter, som inflöt till statsverket. Titeln folkpensionsavgifter slopades därför från och med budgetåret 1954/55.

Socialhjälpstiftningen

Enligt *lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården* utgör varje primärkommun ett fattigvårdssamhälle, som har att för sig ordna sin fattigvård. Två eller flera kommuner på landet kan dock förena sig att tillsammans utgöra ett fattigvårdssamhälle. Kostnaderna för fattigvården bestriks i huvudsak genom kommunalskatten. Emellertid äger fattigvårdssamhälle, vilket för person som är i behov av s. k. obligatorisk fattigvård erlagt avgift för vård å vissa sjukvårds- m. fl. anstalter, att för utgiven dagavgift och annan vårdkostnad utfå gottgörelse av det landsting, inom vars område fattigvårdssamhället är beläget. Detsamma gäller (40 § 3 mom.) då person, som är i behov av obligatorisk fattigvård, i vederbörlig ordning förklarats berättigad till inträde å staten tillhörig anstalt för sinnessjuka, sinnesslöa eller fallandesjuka men på grund av att utrymme saknas för hans mottagande å sådan anstalt, erhåller enskild vård, som vid prövning i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer befinnes tillfredsställande. Vad nu sagts gäller också i fråga om ersättning för enskild vård åt person som är i behov av obligatorisk fattigvård, därest han för sinnessjukdom vårdats å staten tillhörig anstalt och, churu ej återställd, utskrivits från anstalten för att lämna plats åt annan sinnessjuk, vilken är i större behov av anstaltsvård.

Den 1 januari 1957 träder *lagen den 4 januari 1956 (nr 2) om socialhjälp i kraft* och samtidigt upphör fattigvårdslagen att gälla.

Enligt lagen om socialhjälp skall varje kommun sörja för att socialhjälp utgives till den, som vistas i kommunen och finnes vara i behov av sådan hjälp. Från och med 1957 är alltså benämningen fattigvård avskaffad. Det samma gäller om begreppet fattigvårdssamhälle.

Socialhjäpsslagen ålägger kommun att anordna och driva hem för åldringar och andra personer, vilka är i behov av vård eller tillsyn som inte eljest tillgodoses. Två eller flera kommuner kan gemensamt ha sådant hem (18 §).

Enligt socialhjäpsslagen utgår inte i något fall landstingsgottgörelse till kommunerna. Någon bestämmelse motsvarande den i 40 § 3 mom. fattigvårdslagen — till vilken såsom tidigare anförts folkpensioneringslagen (18 § 2 mom.) hänvisar — finnes alltså inte i socialhjäpsslagen.

Förslag om allmän pensionsförsäkring

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 24 januari 1947 tillkallades vissa utredningsmän med uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag rörande ordnandet av pensionering för anställda i privat tjänst. Dessa utredningsmän, vilka antog namnet pensionsutredningen, avgav den 21 september 1950 ett principbetänkande om allmän pensionsförsäkring (SOU 1950: 33), vilket i sedvanlig ordning remissbehandlades. Den 5 december 1951 tillkallades vissa sakkunniga för att utarbeta slutligt förslag till allmän pensionsförsäkring. Dessa sakkunniga, som också antog namnet pensionsutredningen, avgav ett den 17 september 1955 dagtecknat betänkande om allmän pensionsförsäkring (SOU 1955: 32). Betänkandet utmynnade i förslag till lag om allmän pensionsförsäkring.

Enligt nämnda lagförslag skall skyldighet föreligga för i princip alla till statlig inkomstskatt taxerade, i Sverige mantalsskrivna personer i åldern 17—64 år, dock inte för folkpensionärer, att erlægga premier för en allmän pensionsförsäkring, som skall ske i pensionsstyrelsen. Premierna skall beräknas i förhållande till den försäkrades sammanlagda nettoinkomt i vad den understiger visst belopp. För arbetstagare skall premierna erläggas av arbetsgivaren med rätt för denne att utfå halva beloppet av arbetstagaren. Försäkringen skall bereda ålderspension, invalidpension och familjepension. Ålderspension skall utgå från tidigast 67 års ålder. Pensionens storlek för visst år skall bero av det antal pensionspoäng, som efter vissa grunder uträknas för den försäkrade, samt av den på visst sätt beräknade medelinkomsten i landet två år tidigare för personer i åldern 17—64 år. Vissa regler har föreslagits för ernående av samordning med annan socialförsäkring. Finansieringen skall grundas på det s. k. fördelningssystemet, dock skall under en övergångstid ske en viss fondering. På grund av de föreslagna övergångsbestämmelserna skall pensionerna beräknas efter avsevärt gynn-

sammare grunder än eljest för personer, som blir pensionsberättigade under en övergångstid, och avgifterna under ett antal år fastställas till lägre belopp än det, som beräknas bli erforderligt sedan försäkringen kommit i full funktion. I betänkandet har vissa frågor lämnats öppna, bl. a. frågan hur nu förefintliga pensionsanordningar skall kunna anpassas efter den föreslagna försäkringen.

Betänkandet är f. n. föremål för remissbehandling.

Med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 27 januari 1956 har en särskild beredning tillkallats för att inom socialdepartementet vidare utreda pensioneringsfrågan.

Pensionsstyrelsens anslagsberäkningar

För innevarande budgetår har under femte huvudtiteln anvisats till Bidrag till folkpensioner m. m. ett förslagsanslag av 1 365 milj. kronor samt till Särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m. ett förslagsanslag av 12,3 milj. kronor.

Pensionsstyrelsen har (skr. 30/8 1955) för budgetåret 1956/57 — på grundval av nu gällande bestämmelser — beräknat medelsbehovet under förslagsanslaget till *Bidrag till folkpensioner m. m.* till 1 416 milj. kronor, varvid kostnader för två indextillägg inräknats.

Följande sammanställning utvisar antalet pensionstagare, som uppburit pension för januari 1954, samt motsvarande för budgetåret 1956/57 uppskattade antal.

	Antal pensionstagare i januari 1954	Beräknat antal pensionstagare 1956/57
A. Alderspension		
Ogifta pensionstagare	368 502	384 000
Gifta pensionstagare, vars make ej uppbär folkpension eller hustrutillägg	63 676	66 000
Gifta manliga pensionstagare, vars hustru uppbär hustrutillägg	16 438	20 000
Gifta pensionstagare, vars make uppbär folk- pension	198 471	217 000
Delsumma för A	647 087	687 000
B. Invalidpension och sjukbidrag		
Enbart grundpension	13 139	12 000
Tilläggs pension	129 557	121 000
Delsumma för B	142 696	133 000
C. Änkepension	15 828	18 000
D. Hustrutillägg	20 743	24 000
Summa A—D	826 354	862 000

Styrelsen har såsom grund för anslagsberäkningen åberopat bl. a. följande.

Såsom utgångspunkt för beräkningarna har valts totalbeståndet av pensionstagare, vilka beräknas vara berättigade till folkpension för januari 1957. Denna månad har ansetts vara representativ för hela budgetåret 1956/57.

I följande sammanställning redovisas antalet ålderspensionärer med kommunalt bostadstillägg. Uppgifterna för januari 1954 är exakta; uppgifterna för januari 1955 approximativa. Siffrorna för januari 1956 och 1957 har uppskattats genom grafisk extrapolation. Därvid har antagits att den kraftiga ökning som inträtt efter de kommunala bostadstilläggens införande från 1954 års ingång successivt kommer att avtaga under åren 1955 och 1956.

	Antal pensionstagare med kommunalt bostadstillägg för januari år			
	1954	1955	1956	1957
Ogifta pensionstagare	200 986	230 000	250 000	260 000
Gifta pensionstagare, vars make ej uppbär folkpension eller hustrutillägg	4 594	6 000	6 700	7 000
Gifta manliga pensionstagare, vars hustru uppbär hustrutillägg	13 841	15 400	17 000	18 000
Gifta pensionstagare, vars make uppbär folkpension	83 465	100 000	115 000	125 000
Summa	302 886	351 400	388 700	410 000

Bostadstilläggens medelbelopp utgjorde i januari 1955: för ogift kr. 476: 20; för gift, vars make ej uppbär folkpension eller hustrutillägg, kr. 388: 90; för gift man, vars hustru uppbär hustrutillägg, kr. 278: 70 samt för gift, vars make uppbär folkpension, kr. 280: 70. För januari 1957 beräknas motsvarande medelbelopp vara 486, 397, 284 resp. 286 kronor.

Antalet invalider och sjukbidragstagare har under de senaste åren varit avtagande. I januari 1954 uppgick hela antalet till 142 696, därav 13 139 med enbart grundpension. Motsvarande antal för januari 1957 uppskattas till 133 000 resp. 12 000. Antalet invalider och sjukbidragstagare med kommunalt bostadstillägg uppgick för januari 1954 till 108 403. Utvecklingen under år 1954 visar att en procentuellt sett allt större del av ifrågavarande bestånd av pensionstagare erhåller kommunalt bostadstillägg. Antalet invalider och sjukbidragstagare med kommunalt bostadstillägg för januari 1957 uppskattas till 115 000. Bostadstilläggets medelbelopp har från januari 1954 till januari 1955 stigit från kr. 408: 80 till kr. 417: 80. Medeltalet för januari 1957 uppskattats till 435 kronor.

Antalet änkepensioner har under de senaste åren stigit med i genomsnitt 800 fall om året. I januari 1954 uppgick antalet till 15 828. Motsvarande antal för januari 1957 uppskattas till 18 000. Bostadstilläggets medelbelopp har under år 1954 varit stigande och uppgick i januari 1955 till 447 kronor. I januari 1957 beräknas medelbeloppet ha stigit till 456 kronor.

Antalet hustrutillägg har efter ett minimum under år 1952 ånyo stigit. Stegringen har varit oregelbunden. I januari 1954 uppgick antalet till 20 743. Motsvarande antal för januari 1957 uppskattas till 24 000. Bostads-

tilläggets medelbelopp har under år 1954 varit kontinuerligt stigande och uppgick i januari 1955 till kr. 278:90. I januari 1957 beräknas medelbeloppet ha stigit till 288 kronor.

Styrelsen uppskattar de totala kostnaderna för folkpensionerna under budgetåret 1956/57 till 1 661,9 milj. kronor. Därvid har förutsatts, att pensionspristalet enligt den nya indexserien förblir över 103 men under 109. Av de totala kostnaderna beräknas 480,4 milj. kronor utgöra sådana pensionsförmåner till vilka kommunerna skall bidra enligt lagen om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen. Av sistnämnda belopp beräknas omkring 245,3 milj. kronor utgöra kostnader för tilläggs-pensioner, änkepensioner och hustrutillägg jämte därå utgående indextillägg ävensom vårdtillägg. Återstoden — 235,1 milj. kronor — beräknas utgöra kostnaderna för kommunala bostadstillägg. Kommunernas andel har uppskattats till i genomsnitt 45,5 % beträffande tilläggs-pensioner, änkepensioner och hustrutillägg jämte indextillägg och vårdtillägg samt till 57,0 % beträffande kommunala bostadstillägg, eller till sammanlagt 245,6 milj. kronor. Statens kostnader skulle sålunda uppgå till omkring (1 661,9 — 245,6) 1 416,3 milj. kronor.

Räknas med att tre indextillägg i stället för två utgår under hela budgetåret 1956/57 stiger den totala kostnaden med ytterligare 39,6 milj. kronor. Härav utgör 32 milj. kronor kostnad, som helt bestrides av statsverket, och 7,6 milj. kronor kostnad, till vilken även kommunerna bidrager. Räknas med en bidragsprocent av i genomsnitt 45,5, kommer på staten 36,1 milj. kronor och på kommunerna 3,5 milj. kronor.

Beträffande förslagsanslaget till *Särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m.* har pensionsstyrelsen (skr. 30/8 1955) uppgivit, att bruttokostnaderna för de särskilda barnbidragen uppgått till 17 500 000 kronor under budgetåret 1953/54 och 18 700 000 kronor under budgetåret 1954/55. Kostnaderna för budgetåret 1956/57 uppskattas vid oförändrade bestämmelser till 20 000 000 kronor.

Styrelsen upplyser, att antalet änkebidrag har varit stigande sedan mitten av år 1953. I januari 1954 uppgick antalet till 3 084, varav 2 654 med kommunalt bostadstillägg. Med hänsyn till att kretsen av bidragstagare kommer att ökas genom höjningen av barnets åldersgräns uppskattas antalet för januari 1957 till 4 300, varav 3 700 med kommunalt bostadstillägg. Kostnaderna för änke- och änklingsbidragen under budgetåret 1956/57 uppskattas till 7 600 000 kronor, varav 5 800 000 kronor belöper sig på grundbelopp och indextillägg samt 1 800 000 kronor på bostadstillägg.

Bruttokostnaderna för särskilda barnbidrag samt änke- och änklingsbidrag under nästa budgetår beräknas alltså till (20 000 000 + 7 600 000) 27 600 000 kronor. Kommunernas andel i kostnaderna för barnbidragen beräknas utgå efter en genomsnittlig bidragsprocent av 40 och sålunda uppgå till omkring 8 000 000 kronor. Genomsnittliga bidragsprocenten för

änke- och änklingsbidragen jämte därå utgående indextillägg beräknas till 46 och för de till bidragen utgående bostadstilläggen till 57. Kommunernas bidrag till änke- och änklingsbidragen skulle alltså uppgå till inalles 3 700 000 kronor. Sammanlagt skulle alltså kommunernas andel bli (8 000 000 + 3 700 000) 11 700 000 kronor och den på staten belöpande kostnaden uppgå till (27 600 000 — 11 700 000) 15 900 000 kronor. Pensionsstyrelsen föreslår, att anslaget anvisas med sistnämnda belopp. Skulle tre i stället för två indextillägg utgå under hela budgetåret 1956/57 ökas kostnaderna med 170 000 kronor, varav 92 000 kronor beräknas falla på staten.

Departementschefen

Vid 1946 års pensionsreform rådde enighet om att omsorgen om de gamla och arbetsoförmögna inte borde begränsas till att ge dem livets oundgängliga nödtröft utan fastmer inriktas på att bereda dem en levnadsstandard, som kunde anses skälig i förhållande till den, varå medborgare med låga inkomster i gemen levde. I överensstämmelse härmed utformades 1946 års lag om folkpensionering på sådant sätt att folkpensionärerna fick avsevärt bättre försörjningsförhållanden än de haft tidigare.

För att pensionärerna skulle kunna bibehålla den sålunda erhållna försörjningsstandarden blev det 1948 nödvändigt att förhöja pensionerna genom särskilda dyrtidstillägg. Efter beslut av 1950 års riksdag fick dyrtidskompensationen formen av en automatiskt verkande indexreglering, vilken syftade till att upprätthålla det realvärde folkpensionerna hade då de beslutades år 1946.

År 1953 genomfördes på förslag av Kungl. Maj:t en standardhöjning av folkpensionerna. I propositionen härom (nr 15) framhöll dåvarande chefen för socialdepartementet bl. a. att den fortgående allmänna produktionsstegringen medfört, att de i arbetslivet verksamma överlag inte blott fått täckning för de sedan år 1946 stegrade levnadskostnaderna utan även erhållit en avsevärd standardförbättring. Denna standardförbättring hade inte någon motsvarighet för folkpensionärernas vidkommande. Det vore emellertid enligt departementschefens mening riktigt, att även folkpensionärerna bereddes en rättvis andel i den allmänna standardhöjningen.

Den standardhöjning, som av statsmakterna beslöts år 1953, motsvarade 40 procent av grundpensionernas belopp och resulterade i att detta belopp jämte då utgående indextillägg blev 75 procent högre än de ursprungliga grundpensionerna.

I detta sammanhang må erinras om att stora kategorier folkpensionärer erhöill ytterligare pensionsförbättringar — i regel från och med år 1954 — genom vissa av 1952 års riksdag beslutade lagändringar, varigenom folkpensioneringens inkomstprövning mildrades och de tidigare statliga bostadstilläggen ersattes med kommunala bostadstillägg.

Enligt beslut av 1955 års riksdag har från och med den 1 januari 1956 i folkpensionernas grundbelopp inarbetats såväl vissa indextillägg som de år 1953 beslutade standardtilläggen. Samtidigt beslöts en höjning av änkepensionerna, hustrutilläggen och bidragen till änkor och änklingar med barn. Härefter är den allmänna ålderspensionen för var och en av två därtill berättigade makar 1 360 kr. och för ogift person 1 700 kr. Å dessa belopp utgår indextillägg.

Indexberäkningen grundas nu på ett pensionspristal som avser förhållandet mellan det allmänna prisläget under varje månad och prisläget i december 1951. Pensionspristålet gäller under tredje månaden efter den som beräkningen avser. För varje höjning av pensionspristålet med tre enheter utgår ett indextillägg till allmän ålderspension, tilläggspension, änkepension, hustrutillägg samt änke- och änklingsbidrag. Varje indextillägg utgör 40 kr. för gift ålderspensions-, invalidpensions- och sjukbidragstagare, vars make också har folkpension som inte utgöres av enbart grundpension, ävensom för personer med änkepension, hustrutillägg eller änke- eller änklingsbidrag, samt 50 kr. för andra folkpensionstagare. Pensionspristålet har fastställts till 110 för januari samt till 111 för februari, mars och april 1956, vilket innebär att tre indextillägg utgått eller skall utgå under dessa fyra månader. Den allmänna ålderspensionen, inklusive indextillägg, utgör alltså för närvarande för envar av två makar, som båda är pensionsberättigade, 1 480 kr. och för ogift pensionstagare 1 850 kr. Härtill kommer i ett mycket stort antal fall andra tillägg än indextillägg, i främsta rummet kommunala bostadstillägg.

Sedan beslutet om en standardförhöjning av folkpensionerna fattades vid 1953 års riksdag har ett betydande ekonomiskt framåtskridande ägt rum, vilket tagit sig uttryck i en förbättrad levnadsstandard för den i förvärvslivet arbetande delen av befolkningen. Tiden synes därför nu vara inne att överväga frågan om ytterligare s t a n d a r d h ö j n i n g a v f o l k p e n s i o n e r n a. Härvid torde det vara lämpligt att först något erinra om de överväganden, som låg till grund för 1953 års beslut om s. k. standardtillägg till folkpensionerna.

I den förut omnämnda propositionen nr 15 till 1953 års riksdag anförde dåvarande chefen för socialdepartementet, att industriarbetarna utgjorde en grupp, inom vilken lönestegringen syntes tämligen väl återspegla välståndsutvecklingen. För vuxen manlig industriarbetare hade den genomsnittliga timförtjänsten under tiden 1946—1952 stigit med nära 90 procent. Emellertid vore det motiverat att, med hänsyn bl. a. till att för flertalet folkpensionärer någon minskning av inkomstökningen genom skatt inte förelåg, göra uppräknningen mindre än med det nämnda procenttalet. Standardförbättringens storlek borde också anpassas efter de möjligheter som — utan att andra angelägna reformer behövde undanskjutas — fun-

nes för en utgiftsstegring av den omfattning varom vore fråga. En sammanlagd uppräknig av de år 1946 beslutade folkpensionerna med cirka 75 procent vore rimlig och möjlig. Om man avräknade den förhöjning om tillhopa 35 procent som folkpensionärerna redan erhållit i form av indexförhöjning, skulle detta innebära en ytterligare höjning med 40 procent av pensionernas grundförmåner (härav hade dock 5 procent höjning redan under år 1952 tillkommit pensionärerna i form av extra tillägg).

Vad sålunda anförts av departementschefen godtogs av riksdagen.

Genom de år 1953 beslutade standardtilläggen avsågs sålunda att giva pensionärerna del i välståndsutvecklingen till och med år 1952. Sedan dess har löneutvecklingen i landet fortsatt att vara stigande. Med samma beräkningsmetoder som användes år 1953 och med beaktande jämväl av de ändringar i beskattningsreglerna som genomförts sedan dess synes man komma fram till att en standardhöjning av folkpensionerna, motsvarande fyra indextillägg, nu skulle vara motiverad.

Vid bedömningen av hithörande spörsmål bör beaktas, att ett stort antal folkpensionärer genom de från och med år 1954 införda kommunala bostadstilläggen fått en inte obetydlig standardförhöjning. Det är därför inte osannolikt att den relativa standard, som för folkpensionärernas del avsågs med 1953 års beslut, kunnat vidmakthållas för många folkpensionärer trots att ytterligare standardtillägg inte tillkommit sedan dess.

Vad nu sagts bör dock inte hindra att folkpensionärerna erhåller en standardförbättring motsvarande fyra indextillägg. Det kan nämligen inte förnekas att den nuvarande folkpensionen, om inte vid sidan av densamma finnes andra inkomster, endast medger en blygsam levnadsnivå. Vidare torde det råda en allmän mening därom att ett mera effektivt pensionsystem än den nuvarande folkpensioneringen bör genomföras så snart som möjligt. Ehuru någon ställning ännu ej tagits till frågan, hur ett reformerat pensionssystem bör vara utformat, kan den standardförbättring, varom nu är fråga, ses såsom ett steg på vägen mot ett sådant system. Med hänsyn härtill och då samhällsekonomiska förutsättningar synes föreligga för att nu genomföra en standardförhöjning motsvarande fyra indextillägg, föreslår jag att beslut fattas om att folkpensionerna — och även änke- och änklingsbidragen — förhöjes på angivet sätt.

I samband med att de kommunala bostadstilläggen den 1 januari 1954 avlöste de förutvarande statliga bostadstilläggen och de av kommunerna beslutade särskilda bostadstilläggen föreskrevs, såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen, att den som vid utgången av år 1953 åtnjöt statligt bostadstillägg skulle för tiden därefter åtnjuta kommunalt bostadstillägg med minst det belopp, varmed statligt bostadstillägg skulle ha utgått, om bestämmelserna därom alltjämt varit gällande. Denna övergångsbestämelse har medfört att kommunalt bostadstillägg utbetalas i framför allt många fall av anstaltsvård, då kommunerna med hänsyn till omständig-

heterna generellt bestämt att kommunalt bostadstillägg ej skall utgå. Det vill synas som om dessa övergångsanordningar borde kunna avvecklas i den mån folkpensionerna höjs. Det är min avsikt att låta utreda detta spörsmål.

Den av mig föreslagna standardförbättringen av folkpensionerna bör genomföras fr. o. m. den 1 juli 1956.

Under förutsättning att antalet indextillägg blir oförändrat, resulterar vad jag nu förordat i att från och med juli 1956 den allmänna ålderspensionens totalbelopp för år räknat blir 1 640 kr. för var och en av två till sådan pension berättigade makar och 2 050 kr. för ogift person.

Det bör framhållas att en sådan höjning av folkpensionerna, som här föreslagits, påkallar en omprövning av reglerna om samordningen mellan folkpensionerna och andra av statsmedel utgående pensioner till statstjänstemän m. fl. Frågan härom har i annat sammanhang anmälts av chefen för civildepartementet.

K o s t n a d e r n a för en standardförhöjning av folkpensioner och änke- och änklingsbidrag motsvarande fyra indextillägg kan beräknas till 159,1 milj. kr., varav 0,7 milj. kr. faller på änke- och änklingsbidragen. Under förutsättning att standardhöjningen, i likhet med vad fallet är med indextilläggen, finansieras på samma sätt som de förmåner som skall förhöjas, kommer kommunerna att få bidraga med 14,3 milj. kr., varav 0,3 milj. kr. kommer på änke- och änklingsbidragen. Kostnadsökningen för statens del blir sålunda 144,8 milj. kr., vilket belopp fördelas med 144,4 milj. kr. på folkpensionerna och 0,4 milj. kr. på änke- och änklingsbidragen.

På sätt framgår av den förut lämnade redogörelsen skulle enligt pensionsstyrelsens beräkning medelsbehovet för nästa budgetår under anslaget till Bidrag till folkpensioner m. m. uppgå till (1 416 + 36,1) 1 452,1 milj. kr. under förutsättning att — såsom nu är fallet — tre indextillägg utgår. Medelsbehovet under anslaget till Särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m. skulle under samma förutsättning uppgå till (15,9 + 0,092) i avrundat tal 16 milj. kr. I statsverkspropositionen har anslagen uppförts med preliminärt beräknade belopp av 1 600 resp. 16 milj. kr. Vid bifall till vad i det föregående förordats skulle under anslagen erfordras (1 452,1 + 144,4) 1 596,5 resp. (16 + 0,4) 16,4 milj. kr. Jag förordar, att anslaget till *Bidrag till folkpensioner m. m.* uppföres med samma avrundade belopp som preliminärt upptagits i statsverkspropositionen eller 1 600 milj. kr. samt att anslaget till *Särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m.* uppföres med 16,4 milj. kr.

Såsom bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen har de enskilda medborgarna att tillsammans med de allmänna skatterna erlägga p e n s i o n s a v g i f t. Denna utgår för år räknat med 1,8 procent av vederbörandes till statlig inkomstskatt taxerade inkomst men är, på sätt närmare

angivits i det föregående, begränsad så att den för äkta makar uppgår till högst 360 kr. och för ensamstående till högst 180 kr. Avgifternas maximibelopp har hittills avvägts så att de skulle ge försäkringsmässig täckning för folkpensionen åt dem, som under större delen av den avgiftspliktiga åldern erlade avgiftens maximibelopp. En årsavgift av 100 kr. skulle enligt denna avvägning ungefär svara mot ett pensionsbelopp för ensamstående av 1 000 kr. I överensstämmelse härmed fastställdes år 1953, då den allmänna ålderspensionen för ensamstående beräknades till 1 750 kr., pensionsavgiftens maximibelopp till de nu gällande.

Den av mig förordade höjningen av folkpensionerna jämte de indextilllägg, som tillkommit sedan år 1953, skulle, om man tillämpar samma principer som år 1953, motivera en höjning av uttagsprocenten från 1,8 till 2,1. Skulle man emellertid vilja genom pensionsavgifter täcka hela den kostnadsökning, som den av mig föreslagna pensionshöjningen medför, skulle härför erfordras en ytterligare höjning av uttagsprocenten med 0,4 enheter d. v. s. till 2,5. Detta skulle innebära att avgiftsmaximum höjdes från 360 resp. 180 kr. till 500 resp. 250 kr. Här må nämnas, att för taxeringsåret 1958 de påförda pensionsavgifterna kan beräknas uppgå till omkring 455 milj. kr. vid nuvarande uttagsprocent, 530 milj. kr. vid en uttagsprocent av 2,1 och 630 milj. kr. vid en uttagsprocent av 2,5.

I årets finansplan har chefen för finansdepartementet uttalat, att den tillämnade standardhöjningen av folkpensionerna, i likhet med vad som skedde 1953, borde finansieras genom en kombination av höjda avgifter och direkta tillskott av skattemedel. Med utgångspunkt från detta uttalande borde en höjning ske av folkpensionsavgiften från 1,8 till 2,1 procent. Emellertid har det på sätt i det följande anföres blivit aktuellt att genom fondering förbereda en blivande pensionsreform. En sådan fondering bör i nuvarande läge, d. v. s. innan frågan om en dylik pensionsreforms utformning bragts närmare sin lösning, komma till stånd genom tillskott från staten. Under sådana förhållanden synes det erforderligt att finansiera den nu aktuella höjningen av folkpensionerna genom en större höjning av pensionsavgiftens uttagsprocent än nyss angivits.

För statens del medför den av mig förordade pensionshöjningen för budgetåret 1956/57 en kostnadsökning med 145 milj. kr. Höjes uttagsprocenten för folkpensionsavgiften från 1,8 till 2,5 procent ökas härigenom såsom förut angivits statens inkomster för helt år räknat med brutto (630 — 455) 175 milj. kr. Genom att pensionsavgifterna är avdragsgilla vid taxeringen blir nettoökningen icke oväsentligt mindre. Pensionsavgifterna — vilka av uppbördstekniska skäl icke kan höjas förrän fr. o. m. år 1957 — hinner endast inflyta med det högre beloppet under två av nämnda budgetårs sex uppbörds-terminer eller med uppskattningsvis 55 milj. kr. På grund av nämnda förhållande kan statens tillskott till pensionshöjningens finansiering under budgetåret 1956/57 beräknas till (145 — 55) 90 milj. kr., om uttagsprocenten

ten höjes till 2,5. Vid höjning av uttagsprocenten till 2,1 skulle nettokostnaden bli omkring 120 milj. kr.

Med hänsyn till vad förut anförts och då en stor del av kostnaden för pensionshöjningen i vart fall kommer att under budgetåret 1956/57 belasta staten samt då även vid uttagsprocenten 2,5 alla de som erlagt pensionsavgifter kan antagas efter försäkringsmässiga grunder få minst full valuta för sina avgifter — de avgifter som erlagts under förfluten tid motsvarar ingalunda de pensionsförmåner som numera kan påräknas — förordar jag att folkpensionsavgiftens uttagsprocent fastställs till 2,5 från och med den 1 januari 1957.

Vid anmälan av femte huvudtiteln i årets statsverksproposition framhöll jag, att man borde räkna med att de sedan lång tid pågående utredningarna om en allmän pensionsreform snarast utmynnar i ett förslag därom. Vidare upplyste jag, att inom socialdepartementet övervägdes möjligheten att inom en nära framtid vidta åtgärder för att förbereda finansierandet av de kostnader som direkt eller indirekt kunde föranledas av en sådan reform samt att det var min avsikt att, om övervägandena ledde till positivt resultat, föreslå att årets riksdag förelades proposition härom.

Den offentliga debatten kring pensionsutredningens förslag ger vid handen, att enighet i stort sett råder om att en effektivisering av pensioneringen vid ålderdom och invaliditet bör komma till stånd så snart som möjligt. Emellertid visar också debatten, att skilda åsikter råder såväl om de principer, efter vilka ett nytt system bör vara uppbyggt, och om systemets anpassning till befintliga anordningar som beträffande detaljerna. Det är ännu för tidigt att taga ståndpunkt till dessa frågor. Tydligt är dock, att en effektiviserad pensionering måste medföra stora kostnader och få betydelsefulla samhällsekonomiska återverkningar, hur pensionssystemet än utformas. Under alla omständigheter måste man räkna med att finansiera en avsevärd del av ett nytt pensioneringssystem genom avgifter. Det förtjänar framhållas, att antalet åldringar befinner sig i stark tillväxt såväl absolut som relativt. Enligt beräkningar, som återges i pensionsutredningens betänkande, kommer antalet personer över 67 år att stiga (från cirka 680 000 f. n.) till 719 000 år 1960, 782 000 år 1965 och 852 000 år 1970, för att år 1985 ha passerat en miljon.

Med hänsyn till nu anförda förhållanden har jag funnit det angeläget att undersöka möjligheterna att så snart som möjligt lägga en finansiell grund för en blivande pensionsreform genom *f o n d e r i n g* av medel. Ju fortare en sådan grund skapas, desto snabbare kan reformen genomföras och ges hög effektivitet.

De överväganden som ägt rum inom socialdepartementet har emellertid ännu inte kunnat slutföras, och jag är därför inte beredd att nu förorda, att något slutgiltigt förslag i frågan om det finansiella förberedelsearbetet för

en pensionsreform framlägges för riksdagen. Enighet torde emellertid föreligga om att en framtida pensionsreform bör uppbyggas på en viss fondbildning. Med hänsyn härtill och med hänvisning till vad jag nyss framhållit rörande angelägenheten av att en finansiell grund snarast skapas för en allmän pensionsreform, finner jag det synnerligen önskvärt att redan nu upptaga frågan om en viss fondering för pensionsändamål.

En första insats till en fond för detta ändamål synes kunna göras genom att det belopp, beräknat till 275 milj. kr., som under budgetåret 1956/57 beräknas inflyta genom den av 1955 års riksdag beslutade höjningen av skattesatsen för aktiebolag, ekonomiska föreningar m. fl. fonderas för framtida pensionsändamål i stället för att på i statsverkspropositionen föreslaget sätt tillföras budgetutjämningsfonden och inestå på särskilt konto i riksbanken. Jag föreslår alltså, att ifrågavarande medel får tagas i anspråk för förevarande ändamål. Fonderingen bör budgettekniskt redovisas över ett särskilt anslag på femte huvudtiteln, benämnt Fondering för framtida pensionsändamål.

De fonderade medlen bör komma till den användning, som Kungl. Maj:t och riksdagen framdeles bestämmer.

Såväl med hänsyn till syftet med fonderingsåtgärden som av praktiska skäl synes det lämpligt att i varje fall tills vidare anknyta förvaltningen av de fonderade medlen till pensionsstyrelsen. Enligt vad som framgått av den tidigare redogörelsen förvaltar styrelsen bl. a. den nuvarande folkpensioneringsfonden. För placeringen av fondens medel finnes en särskild fullmäktigeinstitution och för fondförvaltningen är fastställt ett särskilt reglemente.

Den nu avsedda fonderingen bör dock av bland annat redovisningstekniska skäl inte tillföras folkpensioneringsfonden, vilken är en kapitalfond. I stället bör fonderingen ske i en diversemedelsfond. Detta synes angeläget även med hänsyn till önskvärdheten att kunna klart särredovisa de medel, som avses för den nu ifrågasatta fonderingen. En motsvarighet till en dylik diversemedelsfond är t. ex. den nuvarande yrkesskadeförsäkringsfonden. Den nybildade fonden kan lämpligen benämnas särskilda pensioneringsfonden.

Det synes böra föreskrivas, att fullmäktige för folkpensioneringsfonden tillika skall ha ansvaret för placeringen av de medel som nu förutsättes avsatta för framtida pensionsändamål och att reglementet för förvaltningen av folkpensioneringsfonden i tillämpliga delar skall gälla jämväl beträffande förvaltningen av den föreslagna särskilda pensioneringsfonden. Så länge ifrågavarande fondavsättning endast består av medel, som inflyter som en följd av den förhöjda bolagsskatten, bör emellertid den särskilda pensioneringsfondens medel placeras i riksbanken, vilket motsvarar det steriliseringsarrangemang som f. n. tillämpas beträffande de tillfälliga, konjunkturpolitiskt motiverade statsinkomsterna. Erforderliga bestämmelser härom och om fondens förvaltning i övrigt torde få utfärdas av Kungl. Maj:t.

Eftersom den förhöjda folkpensionsavgiften förutsättes skola uttas från och med år 1957, torde vid upprättandet av skatttabellerna för preliminär skatt för detta år hänsyn böra tagas till de förhöjda avgifterna.

Någon anledning att höja det i uppbördsförordningen omförmälda schablonavdraget med hänsyn till den ifrågasatta ökningen av pensionsavgiften torde i allt fall tills vidare inte föreligga. Den förhöjda avgiften kommer nämligen inte att påverka detta avdrag förrän i samband med uttagandet av preliminär skatt för år 1958, enär den förhöjda avgiften kommer att debiteras först i samband med slutlig skatt på grund av taxering år 1958 och sålunda kan avdragas först vid 1959 års taxering för 1958 års inkomst.

I fråga om den lagtekniska utformningen av bestämmelserna om pensionsförhöjningen må erinras om att de i folkpensioneringslagen angivna pensionsbeloppen höjts från och med den 1 januari 1956 samtidigt som en omläggning av indexsystemet ägt rum. De sålunda vidtagna åtgärderna har för pensionsstyrelsen medfört ett betydande merarbete, vilket ännu icke slutförts. Redan av detta skäl synes det böra undvikas att i år verkställa en ytterligare uppräknig av de i folkpensioneringslagen angivna beloppen, vilket skulle medföra behov av nya ändringar också i fråga om indexregleringen. Härtill kommer att hela pensioneringsfrågan är under omprövning inom socialdepartementet. Jag förordar därför att bestämmelserna om pensionshöjningarna liksom år 1953 inflyter i en särskild lag om höjning av folkpensioner m. m.

Vad jag nu anfört såsom skäl för att i en fristående lag reglera frågan om en höjning av folkpensionerna äger inte motsvarande giltighet beträffande ändringen av pensionsavgifterna. Med hänsyn härtill bör den föreslagna höjningen av pensionsavgiften genomföras genom en ändring av 19 § folkpensioneringslagen. Denna ändring bör såsom tidigare anförts träda i kraft den 1 januari 1957; dock bör nuvarande avgiftsbestämmelser gälla ifråga om pensionsavgifter, som påföres för år 1957 eller tidigare år, d. v. s. pensionsavgifter, som beräknas med hänsyn till inkomsterna under år 1956 och tidigare år.

Den av mig förordade höjningen av folkpensionerna är inte av sådan storleksordning, att den i och för sig påkallar någon ändring av de i gällande skattelagar meddelade reglerna för beskattning av folkpension. I detta sammanhang får jag emellertid erinra, att chefen för finansdepartementet i propositionen nr 59 till innevarande års riksdag — såsom ett provisorium i avvaktan på en lösning av frågan om höjda kommunala ortsavdrag — föreslagit att maximibeloppet för det avdrag för nedsatt skatteförmåga, som kan beviljas folkpensionär på grund av att hans inkomst efter avdrag av därå belöpande skatt inte uppgår till existensminimum, vid den kommunala taxeringen skall höjas från nuvarande 3 000 kronor till 5 000 kronor. Godtas detta förslag, kommer detta att medföra en vidgad möjlighet att medge

skattebefrielse respektive skattelindring för de folkpensionärer, som helt eller huvudsakligen är beroende av folkpensionen för sin försörjning.

Det synes lämpligt att i detta sammanhang vidtaga vissa av den nya lagstiftningen om socialhjälp föranledda ändringar i folkpensioneringslagen. Enligt 18 § 2 mom. folkpensioneringslagen äger fattigvårdssamhälle rätt att för tid, under vilken pensionsberättigad är intagen å fattigvårdssamhälle tillhörig anstalt eller mot avgift, som erlägges av fattigvårdssamhälle, åtnjuta vård eller försörjning å annan anstalt, uppbära honom tillkommande folkpension samt härav tillgodogöra sig i förra fallet kostnaderna för vården eller försörjningen och i senare fallet utgiven dagavgift eller annan vårdkostnad. Detsamma gäller i vissa andra fall, nämligen då samhället haft kostnader för vård av pensionstagaren under sådana omständigheter att samhället är berättigat till s. k. landstingsgottgörelse enligt 40 § 3 mom. fattigvårdslagen; beträffande innehållet i sistnämnda lagrum må hänvisas till den förut lämnade redogörelsen för gällande bestämmelser. Motsvarande rätt att uppbära och tillgodogöra sig pension föreligger för kommun såvitt angår pensionsberättigad, som omhändertagits jämlikt barnavårdslagen.

Då lagen om socialhjälp träder i kraft den 1 januari 1957 försvinner begreppet fattigvårdssamhälle. I den nya lagen saknas bestämmelser motsvarande dem i 40 § 3 mom. fattigvårdslagen. Landstingsgottgörelserna borttages således från och med år 1957. Anledning saknas emellertid att beröva kommunerna möjligheten att av folkpensionen uttaga ersättning för vårdkostnader enligt samma regler som hittills. Det torde därför vara nödvändigt att 18 § 2 mom. omredigeras på sådant sätt att det materiella innehållet blir oförändrat även sedan lagen om socialhjälp trätt i kraft.

Vidare bör ur 26 § folkpensioneringslagen utmönstras den förut omnämnda regeln, att den, som är omhändertagen av den allmänna fattigvården för varaktig försörjning, ej må vara ordförande, ledamot eller suppleant i pensionsnämnd.

Föredragande departementschefen hemställer härefter att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen

att antaga inom socialdepartementet upprättade förslag till

- 1) lag om höjning av folkpensioner m. m. och
- 2) lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering,

samt att för budgetåret 1956/57 under femte huvudtiteln anvisa

till *Bidrag till folkpensioner m. m.* ett förslagsanslag av 1 600 000 000 kronor,

till *Särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m.* ett förslagsanslag av 16 400 000 kronor, samt till *Fondering för framtida pensionsändamål* ett anslag av 275 000 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Karin Wickström